

ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Фундаментальна бібліотека

СЦЕНАРІЙ

**"Одесі –
220 років"**

Одеса – 2014

Перегляд відео («Одеса, усе тобі, рідне місто»..)

Ведучий: Історія нашого рідного міста несхожа на історію інших міст України. Одеса була заснована у 1794 році, спочатку будувалася за європейським зразком. Її «батьки - засновники» адмірал Йосип Дерибас, видатний військовий інженер Франц Деволан, градоначальник герцог де Рішельє та інші, задумали її не тільки як великий центр міжнародної торгівлі, найбільший порт на Чорному морі, але і як осередок науки, освіти і культури на півдні величезної Російської імперії. Тому не випадково вже в 1809 році в місті відкрився перший міський театр, а в середині двадцятих років XIX століття - Рішельєвський ліцей, на базі якого виріс Новоросійський університет.

Ведуча: У першій третині позаминулого століття Одеса стала третім за значенням містом імперії після Петербурга і Москви. В той час вже у міському театрі виступали кращі співаки, музиканти і театральні трупи Європи. Тут блищали «зірки» європейської опери Аделаїда Рінальді і Анжеліка Каталані, Джузеппе Маріні й Катерина Патті. У 1847 році в Одесі шість концертів дав великий Ференц Ліст.

Ведучий: Після пожежі, у полум'ї якого загинув перший міський театр, був побудований новий, який по праву вважається одним з кращих у світі. Він відкрився у 1887 році. На його сцені співали Баттістіні і Карузо, Шаляпін і Собінов, за диригентським пультом стояли Чайковський і Римський-Корсаков... На сцені російського театру, який був відкритий в 1875 році, виступали Сара Бернар і Елеонора Дузе. На сценах Одеси виступали корифеї українського театру - Марко Кропивницький, брати Тобілевичі, Марія Заньковецька ... Сьогодні в місті працює шість державних театрів.

В історії музичної культури Одеса відома як місто, що подарувало світові великих музикантів XX століття - Давида Ойстраха, Еміля Гілельса, Святослава Ріхтера. Тут заснована і продовжує активно виховувати музикантів всесвітньо відома школа імені професора Петра Столярського.

Ведуча: Одеса - місто, з яким пов'язана творчість великих художників, серед яких Іван Айвазовський, Кириак Костанді, Василь Кандинський... У нашому місті сформувалася всесвітньо відома живописна школа, естетика якої близька до французького імпресіонізму.

З Одесою пов'язана літературна творчість багатьох всесвітньо відомих письменників: Олександра Пушкіна, Миколи Гоголя, Івана Буніна, Олександра Купріна, Шолом Алейхема, Володимира Жаботинського, Хаїма Нахмана Бялика, Ісаак Бабеля...

Ведучий: Першим літературним твором, в якому йшла мова про Одесу, стала пісня українських чумаків:

*А в Одесі добре жити,
Мішком хліба не носити,
На панцину не ходити,
Подушного не платити,
Ні за плугом, ні за ралом,
Називають мене паном!*

З такої бадьорої оптимістичної ноти чумацької пісні бере початок творення легенди про Одесу – місто, в якому весело, вільно, затишно жити. Ця легенда була підхоплена і розвинута літературою першої половини ХІХ сторіччя, лейтмотивом якої було оспівування вільного і заможного життя молодого міста на березі Чорного моря.

Ведуча: 1806 року в петербурзькому журналі «Ліцей» було опубліковано перший вірш про наше місто, який так і називався «Одеса». Вірш було підписано ініціалами П.Ф.Б. Чимало дослідників намагалося встановити авторство цього першого літературного твору про Одесу, проте їх здогадки лишилися цікавими версіями, достатніх доказів не надав ніхто. Але незалежно від того, хто був дійсним автором цього вірша, зацікавленість становить перед усім його зміст: поезія змальовує, з якою неймовірною швидкістю в до того безлюдних і диких степах будується народами різних націй і вірувань місто з великими будинками і висловлюється впевненість про подальше славне і щасливе життя Одеси.

Ведучий: Першим прозовим літературним твором, присвяченим Одесі, стала книга Долгорукова Івана Михайловича (1764–1823) «Славны бубны за горами, или Путешествие мое кое-куда 1810 года». Відомий російський поет здійснює 1810 року екзотичну за тих часів подорож – він вирішує помандрувати по узбережжю Чорного моря, подивитися на нові міста, які збудовані на землях, що тільки відвойовані від турків. Всі свої спостереження Долгоруков детально виклав у книзі, поділившись з читачами всім, що його вразило і здивувало в Одесі.

Ведуча: Відомий російський поет Батюшков Костянтин Миколайович (1787–1855) побував в Одесі влітку 1818 року і з захопленням описував її в листах: «... берега Чорного моря – берега, исполненные воспоминаний и где каждый шаг важен для любителя истории и отечества». 1827 року, перебуваючи в Одесі, відомий російський поет Гнедич Микола Іванович (1783–1833) писав: «...Черное море, как ворона крыло, чернеется вдали – море, над которым некогда, может быть, покоились очи Гомера». В подальшому описи Одеси, порту, узбережжя стають традиційними для літераторів-мандрівників, які намагаються в своїх дорожніх записках детально відобразити все побачене: Морозов Павло Тимофійович (1806–1881) «Одесса в 1830 году», Розберг Михайло Петрович (1804–1874) «Письмо из Одессы к ***» (адресовано поету В.Г. Теплякову), Свиньїн Павло Петрович (1788–1839), «Картины России и быт разноплеменных ее народов, из путешествий П.П.Свиньина», Шишкіна Олімпіада Петрівна (1791–1894) «Заметки и воспоминания русской путешественницы по России в 1845 году».

Ведучий: Справжня літературна слава прийшла до Одеси після перебування в нашому місті Пушкіна Олександра Сергійовича (1799–1837). Великий російський поет жив в Одесі з 3 червня 1823 року до 1 серпня 1824 р. В Одесі Пушкін написав майже три глави «Евгения Онегина», завершив поему «Бахчисарайский фонтан», розпочав роботу над поемою «Цыгане». Тут він створив більше тридцяти ліричних віршів. Поет описав Одесу в романі у віршах «Евгений Онегин», чим видав місту, за образним виразом поета В.І.Туманського, «грамоту на безсметя».

Існує багато згадок про перебування О.С.Пушкіна в Одесі. Одним з перших пушкіністів, що звернувся до біографії поета, був одеський літературознавець, викладач Рішельєвського ліцею Зеленецький Костянтин Петрович (1812–1858).

Ведуча: Літературний літопис Одеси збагатили імена російських письменників Толстого Льва Миколайовича (1828–1910) та Толстого Олексія Костянтиновича (1817–1875), що під час Кримської війни (1853–1856), перебуваючи на військовій службі, побували в Одесі.

«Там все Европой дышит, веет...», слідом за Пушкіним, європейський характер Одеси відзначив видатний російський письменник Короленко Володимир Галактіонович (1853–1921), що у 1890-1900-х роках часто приїздив до Одеси на гостини до свого двоюрідного брата Володимира Казимировича Туцевича, якому присвячено багато сторінок в повісті «История моего современника» – провідного твору В.Г.Короленка. В щоденниках письменник залишив описи Одеси: «Одесса производит особенное впечатление.

Прямые улицы, засаженные молодыми деревьями. Очень широкие тротуары – большой простор пешеходу и узкий проезд, по которому то и дело мелькают со звоном вагончики – это признаки европейской демократизации города».

Толерантна багатонаціональна Одеса, прихильна до всіх націй і народностей від часів свого заснування, давала змогу для розвою літератур різних народів. 1860 року до Одеси переїхав з Петербургу український композитор, поет і перекладач Ніщинський Петро Іванович (1832–1896). В Одесі пройшли роки навчання та юності Березіної Людмили Олексіївни (1861–1927), відомої в українській літературі за псевдонімом Дніпрова Чайка.

Ведучий: Долгий час проживали в Одесі класики єврейської літератури Менделе Мойхер-Сфорім (1846–1917) і Шолом Алейхем (1862–1916).

В одеському юнкерському училищі навчався латиський поет Андрій Пумпур Андрій Індрикович (1841–1902). В цей період він працював над епічною поемою «Лачплесіс», пронизану пафосом боротьби за волю свого народу.

(Читання поезій)

Читець 1: Не забував Юрій Липа й рідної Одеси. У першій поетичній збірці опублікований цикл поезій «Міста». І серед поетичних образів Кам'янця- Подільського,

Львова, Полтави, Києва постає і красуня Одеса. Поет поєднує історичні реалії з повсякденністю, створюючи колоритний портрет міста:

П'ють елеватори, задихаючись, зерна,
Що Південь злотогрудий дарував.
Ревуть гудки, японський пароплав
Коло норвезького спинив брунатні стерна.

О місто-паво, мільонная таверно,
У сонці Бог тебе, мов килим, розіслав, -
Впивайся винами, коріннями потрав,
Лови чужую річ, що дивна і майстерна,

Та вічно над тобою погляд верхівців,
Що із Гетьманщини, із крові, пімсти й горя
Принесли гіркости завзятої порив,
І край червоних скель, стріляючи в простор 'я,
Ясу складали обрію, що сив,
А коні бочились розгніваного моря.

Читець 2: Нечерда Борис Андрійович (1939–1998) — український поет, автор 10 поетичних збірників. Здається, не так уже й багато він видав за своє життя, але це не так. Поезія Бориса Нечерди складна й глибинна, вона бере початок з народних джерел, і прямує у вічність:

«...Ой моє море, Чорнеє море,
Де тая чайка, що лихо зборе,
Чи тая чайка склала крильцята,
Впала додолу, аби кричати?
А тая чайка – моя зажура,
ледь-то зачую – очі зажмурю
Та й відлітаю сама з собою
Межи розлуки, межі любові...»

Його не можна назвати сучасним поетом, у нинішньому розумінні цього слова. Але й не сучасним поетом його теж не назвеш. Скоріше він поет-філософ, що гостро відчуває дійсність та усвідомлює всю її неспроможність. Над останньою збіркою він працював більше десяти років і назвав її «Остання книга» (1998). Одночасно з роботою над збірником він писав роман «Священний мрець», де є рядки, що відбивають сутність радянського літературного процесу: «... Писання книг..., а, головне видання книжок — це знищення за гроші...» Уже після смерті поета його творчість була відзначена Національною премією ім. Т.Г. Шевченка.

Читець 3: Степан Олійник

Степан Олійник належить до тих митців, чия творчість — явище саме по собі яскраве, неперебутнє — виходить далеко за межі суто мистецької ниви, мудро і владно осягаючи ниву національної свідомості, оту життєдайну ниву, на котрій, віщо і божественно, виколосюються покоління й покоління народу нашого.

Істинний майстер слова завжди пізнається за неперебутнім талантом своїм, афористичністю письма, виразністю і соціальною визначеністю концепцій; і, звичайно ж, за мудрістю сентенцій, котрі визначають його світобачення, отією природною житейською мудрістю, яка формує його ставлення до подій, явищ, величі і ницості людського єства. Й ось у цьому — у джерельній мудрості житейській — Степан Олійник неперевершений.

Тут, в Одесі, Степан Олійник закінчив семирічну школу імені Лесі Українки, далі — кооперативний технікум та літературний факультет Одеського інституту народної освіти. Простежити ранній період його творчості можна з біографічних оповідань письменника.

Перший вірш Степана Олійника був опублікований в одеській газеті «Червоний степ» у 1925 році. Але перша збірка поезій «Мої земляки» з'явилася лише через двадцять років, у 1947-му, після Другої світової війни.

В ОДЕСІ, НА ДЕРІБАСІВСЬКІЙ

I

Літній день,
Одеса-мама.
Дерібасівська гуде!
Ось на шпичках мила дама
З парасолькою іде.

Не худенька. І не повна.
Погляд — трішки «з висоти»...
— Чи не скажете, шановна,
— Як до опери пройти?

— О, будь ласка! — дама рада,
— Викладає все, як є: —
Он... Ларьок «Губна помада»,
Трохи далі — «Ательє»,

«Індпошив», будинок «Моди»,
«Комісійний», «Трикотаж».
За «Духами» будуть «Води».
Йдіть отак — до ГУМу аж.

Там, за рогом, перед вами
І театр на виду...—
Поклонивсь я милій дамі,
Усміхнувся. Далі йду.

II

А навпроти, бачу, диба
Дядя в кепочці « а-ля!»,
У руках таранька-риба,
Що Привоз тут поставля.

І отак, для інтересу,
Підійшов я і кажу,
Що люблю, мовляв, Одесу,
Що до опери спішу.

— Чи далеко? Як скоріше,
Як зручніш туди пройти?...—
Дядя втричі став миліше,
Весь розм'як від доброти.

— Все скажу тобі, дружище!
Точний курс відразу дам:
Он «Буфет», а трішки вище
Є підвальчик — «Двісті грам».

Далі «Бар». А в барі Ліда!
Знаєш що — гульнем хоч раз!
Хай та опера «Аїда»
Обійдеться вже без нас!

...Розійшлись — мов друзі давні,
(Як поклявсь я, що не п'ю).
— До побачення! — сказав я.
— Дядя вслід мені: — Адью!

III

Звечоріло. Вже прожектор
З моря небо золотив.
І мені автоінспектор
Все інакше пояснив.

— Вам до опери? Будь ласка:
— Ген під знаком «Перехід»,
Де стоїть мотоколяска,
Де стоять... якраз не слід!

(Він нахмурився, свиснув строго,
І водій включив мотор!)
Далі — дійдете до рогу
І впретесь у світлофор!

Стрілка «Стоп», табло «Зупинка»,
«Поворот», і ви вже там...
Все він виклав за хвилинку —
Не як дядя
І мадам...

Чув, мабуть, розмову нашу
Той, що біг на стадіон:
— Кинь ту оперу, папашо!
— Ти ж не фіфа, не піжон!..

Показав у даль рукою,
Де за парком — хвилі, мол:
— Страсті — там! Валяй за мною!
В нас сьогодні — во! — футбол...

Море й душі — все відкрите.
Свій запал, «своє» слівце...
Щедрі й милі одесити!
Я люблю їх і за це!
1966

Читець 4: Анатолій Качан. Він не тільки відомий поет, а й досвідчений журналіст, сумлінний редактор, знавець літератури, заслужений працівник культури України, Відмінник освіти України, лауреат премій імені Миколи Трублаїні та імені Лесі Українки.

По вулицях Одеси
В святковому вбранні
Акації-принцеси
Гуляють навесні.

Над морем увесь вечір
Акації стоять,
Накинувши на плечі
Південний аромат.

З Приморського бульвару,
Мов сивий капітан,
В зелених окулярах
Вітає їх платан.

А з порту, вічно юний,
Як дівчині моряк,
Акаціям-красуням
Підморгує маяк.

Коли у білій тиші
Акації цвітуть,
Стає вночі світліше
У місті і в порту.

Шепоче хвиля хвилі: «На берег подивись,—
Це знову ночі білі
В Одесі почались».

Ведучий: Світову цінність мають зібрання одеських музеїв. Археологічний музей, початок якому було покладено в 1825 році, володіє унікальними зібраннями експонатів, пов'язаних з епохою античності, що відображають культуру народів дикого поля. Безцінною скарбницею є його золота комора. В експозиції та фондах Художнього музею - чудова колекція православних ікон, шедеври російського та українського живопису XVIII - XX століть.

Ведуча: Минуле Одеси відображено в експозиціях історико-краєзнавчого та літературного музеїв.

Одеса – це таке славетне місто, в якому була створена перша в Україні кінофабрика. Тут зняв свої перші картини видатний майстер світового кіно Олександр Довженко.

Ведучий: В історії світової науки Одеса відома як місто, в якому працювали вчені зі світовим ім'ям - великий хімік Менделєєв, великий біолог Мечников, великий фізик Гамов, перший конструктор космічних кораблів Корольов, видатний математик Крейн, видатний лікар-офтальмолог Філатов ...

Ведуча: Є міста, які володіють неповторним архітектурним виглядом. Одесі серед них належить особлива роль. Її архітектурні пам'ятники унікальні, багато з них визнані шедеврами світового зодчества.

Ведучий: І сьогодні Одеса продовжує залишатися найбільшим науковим і культурним центром, містом студентів, перлиною Півдня України.

Вітаємо з Днем народження рідне місто!

(Перегляд відео «Літературна Одеса».)

Література:

1. Одесса // Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона: В 86 томах (82 т. и 4 доп.). — СПб., 1890—1907.
2. Малахов В. П., Степаненко Б. А. Одесса, 1900—1920 / Люди... События... Факты... — 1-е. — Одесса: Optimum, 2004. — С. 259. — 448 с.
3. Марцьшек Г.П. «Мы на своей земле». — Одесса., Одесское обл. изд. 1959. — 169 с.